

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен “доктор” по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност Икономика и управление

Автор на дисертационния труд: Мухамет Назиф Хайдари
задочен докторант към катедра „Икономика” при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: „Влияние на банковата система за развитие на аграрния сектор в Република Косово“

Рецензент: доц. д-р Ваня Кръстева Георгиева, Аграрен университет - Пловдив, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност специалност Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност

определен/а за член на научното жури със заповед № РД-16-601/31.05.2019 год. от Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата.

Докторантът определя себе си като добросъвестен и професионален личен мениджър с богат опит в администрацията, комуникационни умения и грижа за клиента. Високо организирана и ефективна личност, чийто цялостен и точен подход към проектите дава отлични резултати. Наскоро е ангажиран като преподавател и счита, че това е полезен опит за него.

Като свои ключови умения определя:

- ✓ Отлични комуникативни умения, както писмени, така и устни;
- ✓ Владее на всички области на Microsoft Office, включително Access, Excel, Word и PowerPoint;
- ✓ Висока квалификация в банковите системи и управление
- ✓ Квалифициран като треньор за работа с банкови системи (вътрешен учител за CBS);
- ✓ Сертифициран по методологията Lead Lean.

През 2007 година придобива бакалавърска степен по Мениджмънт и информатика в Университета в Прищина. През 2014 година се дипломира като магистър по Мениджмънт и Информатика в Университет "Лирия". В момента е задочен докторант към катедра "Икономика" на Аграрен университет – Пловдив. Завършил е множество квалификационни курсове и обучения.

Започнал е професионалната си кариера през 2007 година като касиер в Райфайзенбанк, клон Прищина. От 2009 година е търговски мениджър Райфайзен Банк, подклон Подуева. От 2012 година е търговски и оперативен мениджър, Райфайзен Банк, клон Джилян. От 2018 до сега е специалист в клоновата мрежа, Райфайзен Банк, Канал за дистрибуция, Централен офис.

Отговорностите на настоящата му длъжност са както следва:

- ✓ отговаря за развитието на клоновата мрежа
- ✓ съветва при управление на клоновете.
- ✓ отговаря за трансформиране на клонове, основани на стратегията на банките
- ✓ отговаря за подбор на персонала в клоновете
- ✓ отговаря за създаване и поддържане на връзка между централния офис и клоновете
- ✓ отговаря за насърчаване на клоновете да дават идеи и да ги реализират

От 2016 година е преподавател в Колеж ISPE, Прищина, като изнася лекции по дисциплините "Застрахователна икономика", "Финансов анализ", "Управление на бази данни".

2. Актуалност на проблема.

В увода докторантът точно обосновава актуалността на темата на дисертационния труд. Банките играят важна роля в една модерна икономика чрез осигуряване на финансово посредничество, т.е. насочването на средствата от спестителите към инвеститорите. Солидният и ефикасен банков сектор насърчава натрупването на спестявания и дава възможност те да се разпределят за най-продуктивните инвестиции, като по този начин се подпомагат иновациите и икономическият растеж. Селското стопанство е също важен сектор на икономиката и Косово като млада държава, трябва да го развива, включително и с финансовата подкрепа на банките.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на настоящата научна разработка е чрез обстоен анализ на състоянието и ролята на банковия сектор за развитието на селското стопанство в Косово да се дадат нужните препоръки за подобряване на банковата дейност с оглед създаване на стимули за по-нататъшното развитие на селскостопанския сектор. За постигане на така дефинираната цел дисертационният труд се концентрира върху изпълнението на следните изследователски задачи:

- ✓ Да проучи значението на селскостопанския сектор за икономиката;
- ✓ Да направи критичен анализ на ролята на банковата система към настоящия момент;
- ✓ Да направи сравнително оценяване на банковата практика и нейното въздействие върху развитието на селското стопанство,
- ✓ Да систематизира конкретни насоки и препоръки, които биха спомогнали за повишаване ролята на банковата система в развитието на селското стопанство в Република Косово.

Целта и задачите на дисертацията са добре формулирани и успешно съчетани с тезата и хипотезите на изследването.

Изследователската теза, която авторът защитава е, че банковата система и чуждестранните инвестиции са значим фактор за развитие на аграрния сектор в Косово, а ефективността им зависи от общата политика за

постигане на устойчив икономически растеж.

Обекта и предмета на дисертацията са сполучливо формулирани и изцяло насочени към изследване на банковия и селскостопанския сектор и Република Косово.

Методите използвани в научното изследване са: класически, диалектичен, исторически, логически, индукционен и дедукционен метод и сравнителен анализ. В научната работа е представена разнообразна информация посредством графично изобразяване, достигнатите резултати са илюстрирани с необходимите фигури и изводи. Методическия инструментариум е съобразен с особеностите на обекта и предмета на изследването. Това позволява докторантът успешно да изпълни поставените в дисертацията задачи, което води до получаване на обосновани научни изводи и резултати.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертационният труд е онагледен с 11 таблици, 13 фигури и приложения. Предложения илюстративен материал е на необходимото равнище и позволява по-задълбочено вникване в разглежданата материя.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Дисертационният труд се състои от 178 стандартни страници основен текст, подкрепен с табличен, графичен и обработен по подходящ начин емпиричен материал. Структурата е балансирана и е съставена от увод, три глави, заключение, списък на използваната литература и приложения.

Структурирането и съдържанието на изследването е логическо и последователно.

Първа глава /с.11-73/, която представя теоретичните аспекти и особености на банковата система в Република Косово има теоретичен и постановъчен характер. Тя е структурирана в пет точки, в които последователно се изясняват основните характеристики на банковата система, конкурентната среда на банките и банковите продукти, стратегиите и планиране на дейността на банките. Мотивирано е становището, че банковата система оказва съществено въздействие върху развитието на икономиката, поради което проучването на системата отвътре е основателно и необходимо. Аргументирано е, че банковите продукти и услуги са трудно разбираеми и затрудняват крайния потребител. Установено е, че модернизацията на банковата система в посока електронно обслужване и електронни продукти, ще има положително въздействие не само върху банките, но и върху техните клиенти. Докторантът защитава позицията си, че планирането и изграждането на стратегии от страна на банките ще им помогне на оцелеят и да се адаптират по-лесно към обкръжаващата ги среда. Особено важно е банките за насочат усилията си към повишаване квалификацията и кадровото развитие на своите служители. Първа глава завършва с подробен преглед на методологията на изследване.

Втора глава /с.74-149/ е посветена на анализа и оценката на ролята на банковата система за подпомагане развитието на аграрния сектор. В

структурно отношение е разделена на четири части. В първата част е разгледана ролята на Централната банка в качеството си на финансов надзор. Докторантът отчита огромната бюрокрация и нежеланието за промяна. Според него Централната банка на Косово следва да бъде отворена институция и да допринесе за развитието на банковата система, като се възползва от преимуществото, осигурено от чуждестранните търговски банки, работещи в Косово. Втората част представя организационната структура на търговските банки в Косово, продуктите и услугите, които предлагат и тяхното позициониране. Докторантът представя становището си, че банките трябва да разработят продукти, които да дадат възможност на клиентите да открият нови форми на инвестиране. Трета част разглежда ролята на банките в селското стопанство на Косово. Отчетени са слабия достъп до банковото финансиране, по-високите лихвени проценти и консервативния подход на банковата система спрямо селскостопанския сектор. В последната част на главата чрез проведена анкета с физически и юридически лица, които се занимават със селско стопанство и банкови служители е проучена възможността банковата система да окаже въздействие за подпомагане и развитие на селското стопанство. Аргументиран е изводът, че банките в Косово не разглеждат въпроса за подкрепа на аграрния сектор. Докторантът предлага създаване на планове и стратегии за подкрепа на селското стопанство съвместно с правителствените институции.

Трета глава /с.150-174/ разглежда възможностите за засилване ролята на банковата система за развитие на аграрния сектор в Република Косово. Последователно се прави анализ на въздействието на селското стопанство върху икономиката, на банковите резултати в Косово, на въздействието на банковия сектор в селското стопанство и на паричните средства за кредитна подкрепа. Направеният анализ дава основание на докторанта до изведе някои важни изводи и да направи препоръки в посока по-добро сътрудничество между банковия и аграрния сектор в Косово.

В Заключението /с-175-178/ са направени изводи и са отправени няколко основни препоръки, които биха спомогнали за повишаване ролята на банковата система в развитието на селското стопанство в Косово.

Положителна констатация е, че разглежданите проблеми във всяка глава от дисертационния труд са обобщени в изводи, които отразяват становището на докторанта.

Използваният от докторанта стил отговаря на изискванията за написване на дисертационен труд.

В дисертационния си труд авторът демонстрира стремеж към критичен анализ. Формулираните изводи и препоръки се основават и на практическия му опит в банковата сфера.

Използваните и посочените от докторанта литературни източници (104 на брой) са актуални, тематично отговарят на предмета на изследването и на поставените цели и са добросъвестно цитирани.

6. Приноси на дисертационния труд.

В дисертационният труд са очертани следните научни резултати, които имат приносен характер:

Научни приноси

- ✓ Въз основа на задълбочен анализ и разработена методологична рамка за изследване конкурентната среда на банките и банковите продукти;
- ✓ Аргументирана е необходимостта от промяна в политиката на Централната банка на Косово, която да използва своите механизми за насърчаване на работата на търговските банки с аграрния сектор;
- ✓ Чрез статистически анализ е проучена възможността на банковата система да окаже въздействие за подпомагане на селскостопанския сектор в Косово;
- ✓ Оценени са силните и слабите страни на банковата, небанковата и държавната политика в Република Косово при финансиране на аграрния сектор;

Научно-приложни приноси

- ✓ Изведени са препоръки за усъвършенстване на банковата система в Република Косово, като е аргументирана необходимостта от създаване на Земеделска банка.

В обобщение, приемам посочените в Автореферата приноси на докторанта като коректно формулирани. Банковото кредитиране на аграрния сектор в Република Косово е пазарна ниша, която тепърва ще се развива, като в труда са засегнати редица проблемни въпроси и идеите на докторанта могат да бъдат полезни и да намерят практическа реализация.

7. Критични бележки и въпроси.

Критичните ми бележки са по отношение на допуснати на определени места стилови неточности, което обаче оправдавам с факта, че дисертационния труд е приведен от оригинал на английски език.

На определени места в текста се забелязват и повторения на застъпени тези и постановки.

Препоръката ми е докторантът да се осмели да участва в научни форуми и като самостоятелен автор, където да приложи придобитите умения да идентифицира важни проблеми на методическо, концептуално и приложно равнище и да провежда самостоятелно научно изследване.

8. Публикувани статии и цитирания.

Публикациите по дисертацията са 7, като всички са в съавторство. Те отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което е доказателство, че важни части от дисертационния труд са станали обществено достояние и са получили научна оценка.

Представеният *автореферат* отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Мухамет Назиф Хайдари образователната и научна степен "**доктор**" по научната специалност Икономика и управление.

Дата: 18.07.2019
гр. Пловдив

РЕЦЕНЗЕНТ: .....
(доц.д-р Ваня Георгиева)